

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Solvuntur objectiones

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

appetitus sensitivus à voluntate participat, nec per consequens peccata venialia, ut dicemus articulo sequenti. Sicut ergo libertas voluntatis creatur, eo ipso quod non sit prima, sed participata à divina libertate, in nullum actum prodire valet sine dependentia ab ipsa voluntate divina, quæ est libertas prima & per essentiam: ita quia libertas appetitus sensitivi, non est prima in homine, sed participata à voluntate, nequaquam potest in actum prorumpere sine dependentia ab ipsa: hæc autem dependentia non consistit in eo quod appetitus indigeat actuali motione & consensu voluntatis, ut in actum procedat, sed in eo quod appetitus sensitivus nunquam possit libertatem suam exercere, & venialiter peccare, nisi voluntas ejus motum reprimere possit. Unde S. Doctor, quando explicat libertatem sensualitatis, & modum quo illa potest peccare venialiter, non recurrit ad aliquem actum quem voluntas circa appetitum, vel circa ejus objectum tunc exerceat, imò sæpè hunc actum excludit, sed ad solam facultatem reprimendi illum, totamque sensualitatis libertatem collocat in aptitudine ad obediendum rationi, & in hoc quod est operari cum tali subordinatiōne & dependentia ut possit ab ea impediri; sicut Videri potest qu. 25. de verit. art. 5. ad 5. cujus verba suprâ terulimus, & qu. 7. de Malo art. 6. in corp. & in solut. ad 2. ubi explicat, quæ sit

in hac parte mens S. Augustini, his verbis: *Dicendum quod Augustinus intelligit omne peccatum esse in voluntate, sicut in primo movente vel movere potente: ex hoc enim motus sensualitatis est peccatum veniale, quia voluntas potest illum impedire. Et quomodo non requirit quod voluntas de facto moveat sensualitatem, sed quod possit movere & impedire. Et in solut. ad 4. Quando actus (inquit) voluntatis vel rationis invenitur in peccato, tunc directè potest attribui rationi vel voluntati, sicut primo motivo, & primo subjecto; sed quando non est ibi aliquis actus voluntatis vel rationis, sed solum actus sensualitatis, qui dicitur peccatum, quia potest prohiberi per voluntatem, tunc peccatum attribuitur sensualitati. Non minus clarè loquitur in resp. ad 6. ait enim: Quando motus illicitus est in sensualitate, tripliciter se potest ad ipsam habere ratio; uno modo sicut resistens, & tunc nullum est peccatum; alio modo sicut imperans, puta cum proposito motu concupiscentie, illicitè excitat, & tunc si sit illicitum in genere peccati mortalis, erit peccatum mortale; aliquando autem se habet ut neque prohibens, neque imperans, seu consentiens, & tunc est peccatum veniale.*

29. Dices fieri non posse, quod voluntas sit potens & expedita ad reprimendam sensualitatem, & quod non sic in ea aliquis actus vel formalis, vel interpretativus: Ergo peccatum veniale nequit in appetitu sensitivo existere, nisi adsit ex parte voluntatis aliquis actus seu consensus, saltem virtualis & interpretativus. Consequentia manifesta est, Antecedens probatur: Tum quia ad id necessaria est aliqua advertentia ex parte intellectus, non stat autem intellectum advertente, & voluntatem manere absque omni actu, ut disput. 3. art. 2. docuimus. Tum etiam quia eo ipso quod voluntas possit, tenetur retrahere sensualitatem ab objecto illicito, & ideo si non reprimat, interpretativè consentit.

30. Respondetur aliud esse, quod quoties sensualitas venialiter peccat, per accidens & concomitanter in voluntate reperitur consensus a-

liquis virtualis & interpretativus; aliud, quod talis consensus per se & essentialiter exigatur à sensualitate, ut venialem malitiam suis moribus conferat. Primum non inficiamus, propter rationes adductas, sed raptim secundum: contendimus enim inesse appetitui sensitivo, prout est in homine, propter conjunctionem habitualem cum ratione & voluntate, & propter libertatem quam ex tali conjunctione participat, sufficientem vim ad venialiter peccandum, non curando pro hujusmodi peccato de aliquo consensu voluntatis formalis aut interpretativi; esto aliunde (nimirum ex ipsa natura voluntatis, quæ existente cognitione nequit esse suspensa) aliquis consensus per accidens & concomitanter reperitur: in quo distinguiamus nostrum appetitum sensitivum ab aliis potentiis, quæ adeo sunt expertes libertatis habituales intrinsecæ, ut si actualis consensus & influxus voluntatis, aut motio ipsius appetitus non interveniat, vel solum concomitanter se habeat, nequaquam in earum actibus inveniri possit malitia moralis, etiam venialis & imperfecta.

§. II.

Solvuntur Objectiones.

Objiciunt in primis Advertarii plura D. Augustini, & S. Thomæ testimonia, quæ videntur pugnare contra nostram sententiam: nam D. Augustinus variis in locis docet omne peccatum esse voluntarium: nullum peccatum committi sine voluntate, & non nisi voluntate peccari: Ergo juxta illius doctrinam, seclusà voluntatis motione & consensu, nullus potest esse in sensualitate peccatum. Unde S. Thomas hic art. 2. ad 1. exponens hanc propositionem Augustini, non nisi voluntate peccatur, ait, non peccatur nisi voluntate, sicut primo movente. Et art. 1. agens universaliter de subjecto peccatorum, dicit esse voluntatem, non quia in aliis etiam potentiis plura peccata non recipiantur, sed quia non existunt in illis, nisi dependentè ab influxu & motione voluntatis. Quare idem S. Doctor suprâ qu. 24. art. 1. agens de passionibus appetitus sensitivi, docet in illis non posse esse bonum vel malum morale, nisi secundum quod subjacent imperio rationis. Et in 2. dist. 14. qu. 3. art. 1. dicit quod ibi incipit genus motus, ubi primo dominium voluntatis invenitur: Ergo ante voluntatis dominium, nullam plane moralitatem, nec per consequens malitiam, quantumvis imperfectam & venialem, agnoscat.

31. Respondeo quod quando S. Augustinus docet omne peccatum esse voluntarium, & dependere à voluntate ut à primo movente; hoc non debet intelligi de voluntate solidè ut movente actu, sed ut movente actu vel aptitudine, seu de voluntate ut movete vel movete potente: sic enim illum intelligit & explicat S. Thomas qu. 7. de Malo art. 6. ad 2. Dicendum (inquit) quod Augustinus intelligit omne peccatum esse in voluntate, sicut in primo movente, vel movere potente: ex hoc enim motus sensualitatis est peccatum veniale, quia voluntas potest illum impedire. Ex quo patet, quod quando idem S. Doctor hic art. 2. ad 1. ait quod non peccatur nisi voluntate, sicut primo movente, non intendit quod nisi voluntas actu moveat sensualitatem, nunquam

illa peccabit, sed solum intendit quod nisi voluntas posset appetitum sensitivum movere, ejusque motus cohibere, illi non posset imputari ad culpam; quod libenter fatemur: licet enim, ut sensualitas peccet, actualem voluntatis operationem seu motionem non requiramus; exigimus tamen quod illa tunc habeat dominium supra ipsam, seu, quod idem est, potentiam seu facultatem ad eam reprimendam: unde dicimus quod passiones appetitus non sunt bonae vel malae, nisi huic voluntatis & rationis dominio subiaceant; & nullam moralitatem, aut malitiam, quantumvis imperfectam & venialem, ante illud agnoscimus.

Obiiciunt secundo: Tridentinum sess. 5. decreto de peccato originali, *conferunt concupiscentiam quae in baptizatis manet, non nocere non consentientibus*: Ergo sentit quod nisi adfit voluntatis consensus, nullus appetitus sensitivus motus est nocivus & peccaminosus.

Sed nego consequentiam: Tum quia illud verbum, *non consentientibus*, non sumitur ibi negativè, sed positivè & contrariè, ut idem sit quod *repugnantibus*, sicut ipsum Concilium aperte declarat, subjungens, *sed viriliter per Christi iustificationem repugnantibus*: Tum etiam quia licet voluntas non consentiat per proprium actum, eo tamen ipso quod non reprimat sensualitatem cum possit, dicitur homo consentire per ipsum sensualitatis motum, qui potest dici participativè consensus, sicut est participativè liber.

Obiiciunt tertio: Homo non peccat in eo quod vitare non potest, ut dicit Augustinus variis in locis: Sed non potest vitare motus sensualitatis, in quos voluntas de facto non influat: Ergo illi non possunt esse peccata venialia.

Respondeo concessa Majori negando Minorem: ut enim homo motus sensualitatis vitare possit, non requiritur quod voluntas a quo in eos influat, movendo & applicando appetitum ad eos eliciendos, sed sufficit quod habeat potentiam seu facultatem ad eos impediendos aut reprimendos: unde quia motus primò primò impedit non potest, nullumque habet super eos dominium, illi non imputatur ad culpam, nec peccata venialia sunt.

Obiiciunt quarto: Peccatum etiam veniale debet esse contra regulam rationis: Atqui appetitus sensitivus, cum non dirigatur per rationem, sed per cogitativam, quae objecta tantum sensibilibus cognoscit, non potest attingere huiusmodi regulam: Ergo nec venialiter peccare.

Respondeo concessa Majori, negando Minorem: licet enim cogitativa praecise ex seipsa non possit proponere objectum ut sub regulam rationis exiitens, potest tamen illud sic proponere, quatenus in homine, ratione conjunctionis quae habet cum intellectu, participat aliquid synderesis habitualiter, quae participatione supra seipsam elevatur, sicut appetitus sensitivus in homine, per participationem libertatis quam habet ex conjunctione cum voluntate, supra seipsum erigitur, & appetitum superiorem & rationalem aliquo modo attingit, juxta illud Dionysii, *supremum infinitum attingit infinitum supremum*.

Obiiciunt quinto: Proprium subiectum malitiae moralis est potentia libera: Atqui appetitus sensitivus non habet libertatem intrinsecam, sed ejus actus dicuntur liberi intrinsecè à libertate voluntatis: Ergo absque ejus motione & influxu non potest peccare venialiter, Major patet, Mi-

Tom. III.

nor probatur. Potentia libera debet proponi objectum cum indifferentia ad utrumlibet: Sed appetitui sensitivo non proponitur objectum cum hac indifferentia: Ergo non est potentia libera. Minor probatur: Objectum appetitus sensitivi proponitur illi per imaginationem, aut cogitativam, vel alium sensum internam: Sed nullus sensus proponit objectum cum indifferentia, quia ad hoc requiritur agnoscere rationes universales, quod est proprium solius intellectus: Ergo appetitui sensitivo non proponitur objectum cum indifferentia.

Respondet Martinez, concessa Majori, negando Minorem, Ad cujus probationem ait cogitativam, prout est in homine, ratione conjunctionis quam habet cum intellectu, participare aliquid de ejus virtute & perfectione, quo elevatur ad formandum iudicium quoddam indifferens, sicut ex conjunctione cum ratione participat vim aliquam discurrendi, & conferendi media cum fine, ut docet S. Thomas loco supra citato. Hac solutio probabilitate non caret.

Sed melius respondetur cum Salmanticensibus, non esse necessarium, quod indifferentia, ratione cuius appetitus sensitivus agit liberè, resplendat in propositione immediata sui objecti, quae fit per cogitativam, vel alium sensum internum, sed sufficere quod resplendat in propositione objecti voluntatis, quae fit per intellectum: quia ad libertatem illam imperfectam, quae in appetitu sensitivo ex conjunctione cum voluntate derivatur, non requiritur quod ipse appetitus possit se à sua operatione retrahere (hoc enim proprium est solius potentiae primariae & quasi per essentiam liberae, qualis est voluntas) sed sufficit quod operetur cum respectu & subordinatione ad principium, per quod retrahi possit, quod est voluntas: nam eo ipso verificatur quod operatur liberè, non libertate primaria & quasi per essentiam, sed secundaria & participata; Quia cum talis respectus sit ad principium liberum ut liberum, nequit actum in quo est à linea necessarij non extrahere, & liberum non reddere.

Dices: Etiam membra exteriora important ordinem subjectionis ad voluntatem ut liberam; cum ad ejus nutum & imperium moveantur, & tamen non sunt intrinsecè libera: Ergo in appetitu sensitivo ad libertatem intrinsecam non sufficit talis subiectio & subordinatio ad principium liberum ut liberum.

Respondeo concessa Antecedente, negando Consequentiam: quia non quicumque ordo ad voluntatem, etiam ut liberam, sufficit ad libertatem constituendam, sed debet talis ordo fundari in potentia activa, cum principium liberum debeat esse activum & non passivum tantum; unde quia membra exteriora non sunt principia activa suorum motuum, sicut appetitus sensitivus est principium activum suorum, sed tantum passiva, ut docet S. Thomas 1. p. qu. 75. art. 3. ad 3. & 2. contra gentes cap. 82. non sunt capacia habendi in seipsis libertatem, neque illam communicandi moribus in se receptis, bene tamen appetitus sensitivus.

Denique arguunt Adversarii ex pluribus absurdis, & inconvenientibus, quae videntur sequi ex nostra sententia. Si enim appetitui sensitivo conceditur aliqua libertas habitualis & intrinsecè, sufficiens ad peccandum venialiter, jam

Fff

talis

talis appetitus poterit hoc modo delinquere, utendo illa sua libertate, quantumcumque voluntas ei resistat, vel impedita sit; imò poterit homo simul mereri, per voluntatem resistendo sensualitati, & peccare per istius motum liberè tendentem ad objectum illicitum. Sequitur etiam quod si ad motum sensualitatis consensus voluntatis accedat, ibi sint duo peccata, unum in sensualitate, ex libertate sibi propria, & aliud in voluntate, propter ejus consensum, qui si sit plenus, & materia gravis, peccatum voluntatis erit mortale; peccatum autem sensualitatis, cujus libertas ad hoc non sufficit, remanebit duptaxat veniale: unde tunc homo committet duplex peccatum, unum mortale per voluntatem, & aliud veniale per appetitum sensitivum; imò & in ipso appetitu sensitivo tunc utrumque peccatum simul existet, veniale quidem ex libertate sibi propria, mortale vero ex influxu & motione voluntatis. Tandem si in appetitu sensitivo libertas intrinseca admittatur, nullus erit motus sensualitatis, quantumvis primò - primus, qui non sit peccatum veniale; quia in omnibus appetitus utetur illa sua libertate quam dicimus ad veniale sufficere; quod est contra communem Theologorum sententiam, ut articulo sequenti patebit.

41. Huic argumento, quod est præcipuum adversæ sententiæ fundamentum, solutio patet ex dictis: liquet enim ex principiis supra statuta hæc inconveniëntia non sequi ex nostra sententia, legitime intellecta. Unde nego primam sequelam: contradicente enim voluntate, non est prædicta libertas in appetitu, quia ut supra dictum est, communicatur illi ex conjunctione & subordinatione ad voluntatem; iste autem influxus ex resistantia & actu contrario voluntatis impeditur: quare licet non requiratur actus voluntatis ad libertatem appetitus, requiritur tamen in ea non esse actum contrarium. Ex quo patet hominem non posse simul mereri resistendo per voluntatem sensualitati, & peccare tendendo per appetitum ad objectum illicitum: si enim voluntas motui inordinato appetitus positivè resistat, ille non erit liber, nec per consequens peccatum veniale, quia ex tali resistantia voluntatis impeditur effluxus libertatis à voluntate in appetitum sensitivum.

42. Ad aliud inconveniëntis, negatur etiam sequela: quamvis enim in casu argumenti, utriusque potentia actus sit formaliter & intrinsece peccaminosus, ac proinde metaphysicè loquendo sint ibi duæ malitiæ morales, non tamen absolute sunt dicenda duo peccata, sed unum & idem, quod moraliter ex utraque illa malitia veluti ex partibus coalescit. Quemadmodum licet in voluntate possint simul esse plures actus peccaminosi, ut intentio, consensus, electio, &c. versantes circa eandem materiam, & in unoquoque ex istis sit sua intrinseca malitia, distincta realiter à malitia alterius, non ideo tamen sunt absolute plura peccata, sed ex omnibus unum integratur. Ex quo patet non sequi ex nostra sententia aliud inconveniëntis quod objicitur, nempe tunc duplex peccatum committi; unum mortale, per voluntatem; & aliud veniale, per appetitum; aut in appetitu sensitivo tunc duplex peccatum existere, veniale scilicet, ex libertate sibi propria, & mortale, ex influxu & motione voluntatis: cum enim ex utroque unum numero peccatum consurgat, una debet esse ejus gra-

A vitas, aut moralis, aut venialis; & quamvis libertas sensualitatis, præcisè & solitarie sumpta, non sufficiat ad mortale, secus tamen quando per influxum & consensum voluntatis perficitur & compleitur, ut constat ex dictis articulo præcedenti. Ad ultimum inconveniëntis solutio patebit ex dicendis articulo sequenti.

ARTICULUS III.

B *Virum omnes motus sensualitatis circa objecta illicita, sint peccata mortalia, vel saltem venialia?*

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum, & difficultas resolvitur.

PRO resolutione hujus difficultatis sciendum est, inordinatos sensualitatis seu concupiscentia motus, triplicis esse generis; aliqui enim dicuntur primò - primi, quicquid omnem advertentiam rationis procedunt, & naturaliter in appetitu sensitivo excitantur. Alii appellantur secundò - primi, qui sunt cum aliqua & semiplena advertentia aut deliberatione, atque adeo sunt imperfectè liberi. Alii denique plenè delibere nuncupantur, quibus scilicet voluntas consentit, posita jam plenè advertentia rationis. Hoc præmissio

Dico, motus tertii generis, quando sunt circa objectum illicitum & lege Dei prohibitum, esse peccata mortalia; secundum verò generis, peccata venialia; primi autem, nec mortalia, nec venialia esse.

Hæc conclusio quantum ad primam & secundam partem est evidens: nam motus tertii generis sunt perfectè voluntarii, & pleni liberi, secundum verò sunt solum liberi imperfectè, cum plenam rationis advertentiam non supponant. Ergo si circa objectum illicitum & lege Dei prohibitum versentur, illi erunt peccata mortalia; isti verò tantum venialia, defectu plenæ & perfectæ advertentia & deliberationis.

Tertia verò pars, quæ negatur ab hæreticis nostri temporis, asserentibus concupiscentiam, quæ in nobis est, & omnes ejus motus circa illicita, quantumvis necessariò insurgant, esse peccata mortalia, & nos reos aeternæ damnationis constituere, suadetur primò ex sacris litteris: dicitur enim Eccles. 18. *Post concupiscentias tuas non eas*: ubi cum præcipitur nobis, non quidem nullos habere concupiscentia motus, sed duptaxat non sequi eos, illis consentiendo, aperte insinuat & supponit, posse tales motus absque ulla culpa in nobis insurgere: si enim ubi primò insurgunt haberent rationem peccati, potius præciperetur non habere illos, quam eos non sequi. Quod animadvertens D. Augustinus lib. 5. contra Julian. cap. 30. sic ait: *Frustra dictum est, post concupiscentias tuas ne eas, si jam quæque reus est, quia tumultuantes & ad mala trahere nitentes, sentit eas. Dantur ergo in homine aliqui concupiscentia motus, illi scilicet qui à Theologis primò - primi appellantur, quos homo sentiat, priusquam alicujus culpa reus existat.* Unde